

Jan Kjærstad

BERGE

≡ KNIHA ZLIN

INE WANGOVÁ

Prý ten zločin přesahuje veškeré chápání. Do novin nám zavolał nějaký výletník. Tvrdil, že v jedné zapadlé chatě zatraceně hluboko v lesích Nordmarky leží několik zavražděných lidí. Někdo je porazil jako zvířata. Bestiálně. A mezi mrtvými jsou údajně známé osobnosti. Hodně známé.

Teroristický útok, napadne mě. *Tak nakonec to došlo i sem.*

Držím v ruce mobil. Chvěju se. Bude tohle navzdory všemu můj šťastný den?

Ta myšlenka mě vyděsí, chci ji zastavit, jenže se šíří dál, nakopává mě, vždyť jsem úplně na dně, nejen v životě, ale i tady, trosečnice na ostrově. Už dlouho mám pocit nemístnosti, jak tu nastrojená a zpocená pozoruju mladé páry pobíhající po pláži jen ve spodním prádle, oslava se pomalu začíná zvrhávat, znovu pročítám tu dlouhou esemesku, chci se ujistit, že jsem se nespletla, pak nechám telefon vklouznout zpátky do kabelky, asi tak jako pistoli do pouzdra, zatímco Marie na mě mává a gestikuluje, abych přišla za nimi a posadila se na deku, dělá legrační obličej, usměju se, dám najevo, že je mi dobře tam, kde jsem, pozvednu skleničku a současně zamaskuju pohrdavé ušklíbnutí, lítost, jak jsem mohla být tak hloupá a přijmout pozvání na tuhle svatbu, ze všech míst zrovna na ostrov Hovedøya, nevěsta a ženich v bílém, svatební hosté v bílém a já jakbysmet, protože to tak stálo

na pozvánce, svatebčané měli kliku, počasí toho pozdního srpnového dne vyvolávalo v lidech touhu pořádit si slunečník a všechno bylo tak nesnesitelně romantické, svatební obřad mezi pozůstatky kláštera a tak dále, slovo Boží a ptačí zpěv a slzy radosti, moderní farářka, pravděpodobně lesbička, hromada frází, velkých, příliš velkých slov o lásce, která je největší ze všeho, bla bla, žvásty, samé žvásty, i když trochu podmanivé, mezi těmi vysokými listnatými stromy to byl hotový keltský rituál s nádechem Tolkiena, hlouček bíle oblečených lidí ve vši té zářící zeleni, četly se verše, padaly polibky na všechny strany, z plastových skleniček se pilo šampaňské, spousty šampaňského, i farářka se prolévala šampaňským, a já obklopená těmi halasnými hovory, které jak se proplétaly jeden přes druhý, čím dál víc pozbývaly smyslu. Na zdraví novomanželů, vykřikla jsem jenom proto, abych dokázala, že se bavím s nimi, lidé začali na kamenných schodech rozvalin zakopávat, zajíkali se smíchy, neměla jsem sem chodit, Marie je mnohem mladší kolegyně z novin, *zavraždění*, a dokonce těhotná, jak přiznala, *bestiálně*, mezi jejími vrstevníky jsem si připadala jako stařena, ať jdou do hajzlu, klikaři jedni, a všechno bylo tak otravně neformální a improvizované a rozpustilé, hippies v roce 2008, se čtyřicetiletým zpožděním, o nějakém upjatém svatebním obědě nemohlo být samozřejmě ani řeči, uspořádal se piknik, *spousta mrtvých*, hosté si přinesli deky a koše s jídlem, zabrali travnatý svah směrem k nejsevernější pláži, k té, co je obrácená k ostrovu Lindøya, a z chladicích tašek začali vytahovat krevety, bílý chléb, citrony, saláty a víno, někteří se na vyhrazených místech pustili do grilování, až se zakrátko kolem skal a po svahu k lesu linul pach pečeného masa mísící se s vůní grilovaných humrů, a všichni se cpali, pili, pronášeli spontánní přípitky, jedna floskule stíhala druhou, a samozřejmě s sebou měli kytary, takže se zpívalo, hulákalo se *All You Need Is Love*, ať jdou do hajzlu, klikaři jedni, všichni ti nestydatě mladí a krásní lidé,

co mají život před sebou, *známé osobnosti*; někteří tančili, jiní kouřili, a to nejen obyčejné cigarety, a líbalo se ostošest, cicalo se ostošest, několik párů s hihňáním zmizelo v lese, za chvíli se začnou koupat nazí, říkám si, poznávám tu atmosféru, před patnácti lety bych se taky koupala nahá, teď mě všechno tohle štěstí, a musím chtít nechtít přiznat, že je to ryzí štěstí, jen skličuje, a tak hledám výmluvu, proč se vypařit.

Právě proto spatřuju ve zprávě od Ulrika záchranný kruh, šanci odejít. Ty vraždy. Hromada lidí zabitých v hloubi lesa. Něco větrím, větrím kauzu seslanou shůry. *Kdo by věřil, že jednoho z nejkrásnějších dní na konci léta... Nikdo ve městě netušil, že v lese hned za... Jednou se to muselo stát i u nás...*

Cítím to. Závan ve vzduchu. Něco se děje. Vítr se obrací.

Poodcházím, nikdo si toho nevšímá, nacházím pěšinu vedoucí strmě vzhůru k Západní baterii, vyvýšenině s výhledem na poloostrov Bygdøy, na muzea Fram a Kon Tiki, na město a kopec tyčící se na severu. Co se v tom smrkovém lese za kopcem stalo? *Bestiálně.*

Výkřiky z pláže pode mnou nabírají na hlasitost. Zahlédnu Marii, jak se točí pořád dokola, jako derviš. Neměla by se trochu zklidnit? Opět mě přepadá těžkomyslnost. Odkud se ta melancholie bere? Z vědomí, že hned vedle leží ostrůvek Heggolmen, Heggolmen, kde jsem jednoho horkého svatojánského večera na začátku devadesátých let potkala Martina? Na tom večírku jsem se ani zdaleka necítila nemístně, bakchanálie se odehrávaly ve velké kůlně vyzdobené listím, stojící bezprostředně vedle několika letních příbytků blíž u vody. Na hlavách jsme měli květinové věnce, ze stropu visely lampiony, k jídlu byla parmská šunka s melounem, grilované jehně a spousty jahod, pilo se sudové víno, k tomu dvě kytary a sborový zpěv – když se zamyslím, vlastně se to ani moc nelišilo od svatby, z níž právě teď prchám. Rozdíl spočíval v Martinově přítomnosti. A taky jsem byla mladá, mladší,

studovala jsem žurnalistiku, Martin zrovna absolvoval a dostal práci v novinách, já byla na pochybách, zvažovala jsem, jestli nemám školy nechat a pustit se do něčeho jiného, ale Martin mě hecoval, abych dostudovala, říkal, že to je nejdůležitější povolání na světě, že jsme čtvrtá velmoc, sakra, planul nadšením, vsunul mi mezi rty jahodu a já ochotně vklouzla mezi keře a líbala se s ním, oplývala jsem stejnou bezstarostností a bláznovstvím, jaké pozoruju u svatebčanů na pláži pod sebou; Martinovi se v očích cosi zračilo, pohled mu jiskřil, nebyla jsem nadržená, přesto když jsem se mu do těch očí zadívala, nabudily mě; později téhož večera nás prováděli po pozemku jednoho umělce na severním výběžku ostrova, kde jsme dál popíjeli víno, exkluzivní víno, v ateliéru na břehu moře, seděli jsme tam mezi podivnými obrazy a sochami a pili a Martin mi šeptal, že já jsem to nejkrásnější umělecké dílo, taky jsme se koupali, koupali jsme se nazí hned první večer, co jsme se seznámili, líbali jsme se, dělali jsme všechno, co se dělává, když se jedné horké svatojánské noci potkají u fjordu dva lidé a okamžitě se do sebe zamilují. Nebyla jsem opilá, byla jsem nabuzená.

Pocítit vzplanutí. Dávná minulost. Nenávratně ztracená.

Poražení jako zvířata?

Volám do novin, přepojují mě na Jakoba, který má tuhle sobotu všechno na povel, o moc víc toho neví, ale majáčky zběsile blikají, říká, sólokapr, dodává, naši lidi už tam jedou. Kam? ptám se. Blankvann, kousek od Kobberhaugské chaty, odpovídá. Do háje, to se mi snad zdá. Procházela jsem tudy na lyžích cestou na Kikut. S Martinem. S tím debilem Martinem. Podle toho, co se nám doneslo od policie, náš tip sedí, pokračuje Jakob. Někdo ty mrtvé našel dneska odpoledne. Kolik jich je? ptám se. Pět, odpovídá. Možná víc.

Pohled mi ulpívá na svatebčanovi, který ze sebe strhává košili a dává si kus grilovaného humra. Cítím se jako v mlze a šampaňské za to nemůže, víno, pach připáleného masa.

Teroristický útok? ptám se dál. Podle všeho jo, přitakává Jakob. Pět zabitých? opakuju. Jo, nejmíň, prý to je úplně šílené, dodává. Kdo? ptám se. To se neví, říká, jeho hlas zní jinak než obvykle. Myslím, že to bude něco šokujícího, pokračuje. Něco, co jsme ještě nezažili.

Znovu se zachvěju, a ne proto, že bych byla vyděšená. Už dlouho mě pronásleduje pocit, že se nic neděje. Nebo že se děje pořád totéž. Nejen v mém životě, ale v celém Norsku. Pro novináře není život ve společnosti blahobytu prosté jakéhokoli utrpení, a ještě s tak zatraceně omezeným rejstříkem událostí, jen požehnáním. Ovšem teď. Něco se děje. Něco je jinak. *V neděli ráno zastihla pokojnou zemi po probuzení zpráva o tom, že...*

Na to, jak pěkné počasí panuje, je Holmenkollenský kopce podivně temný. Napravo od stožárů se tyčí vysílač Tryvannstårnet – jako raketa, kterou nikdy nevystřelili. A za ní. Sedm osm kilometrů hlouběji do lesa. Nejméně pět zavražděných. Jako by hřeben kopce náhle jako hráz oddělil černé zlo skrývající se za ním.

Už to nevydržím, musím domů, nevím, jestli kvůli té zprávě, kvůli pocíťovanému vzrušení nebo kvůli hostům na pobřeží, kteří vstali a s pozvednutými skleničkami za doprovodu kytar zpívají *Love Is All Around*, vlastně docela čistě, vlastně docela podmanivě, až jsem dojatá, rozechvělá, i když úplně nechápu, proč mě to dojíhá a rozechvívá. Martin, pořád dokola Martin. Posílám zprávu nevěstě – těhotné nevěstě –, která se v lepším případě podívá na mobil zítra, a pak opouštím val a procházím kolem rozvalin kláštera dál k molu, kde čekám na malý přívoz, stojím tu sama jen s několika lidmi, kteří se přijeli vykoupat, ze svatebčanů nikde nikdo, ti si objednali vlastní loď, co je odveze do města, kde budou pokračovat v oslavách. Snažím se upírat pohled na nábřeží Aker Brygge, ale něco mi zrak nevyhnutelně táhne nahoru, až se zastaví u Holmenkollenského kopce a sousedního Vettakollenu,

kteřé se v soumraku barví do modročerna, jako bych doufala, že v dálce, *vzadu*, zahlédnu záblesk něčeho. Bestiálně? Byli zastřeleni, oběšeni, rozřezáni? Ve chvíli, kdy nastupuju na přívoz, večerní nebe jako by zastřel nádech apokalypsy.

Je dnes takový den? Jeden z těch, který dá vzniknout dokola se opakující otázce: Kdes byl 23. srpna 2008?

Z okna vlaku projíždějícího po svahu nad Mosskou ulicí vidím ostrov z jiného úhlu a kvůli čemusi v jeho obrysu ho vnímám jako cizí, nepřátelský; podařilo se mi z něj sice uprchnout, ale přesto mě útěk nenaplnuje útěchou, protože mířím z města za životem, který za nic nestojí, který vyplňují dny podobající se jeden druhému jako vejce vejci a spánek, život v úsporném režimu. Vlak je poloprázdný, teď domů nikdo nejede, v takovémhle počasí a tak brzy večer, lidé zůstávají ve městě kvůli zábavě, paří, domů se pak vracejí taxíkem, tak jako kdysi já. Na sedadle šikmo přes uličku někdo zapomněl román v laciném vydání, nebo ho tam nechal schválně, nemám sílu se na něj ani podívat, kdo v téhle době potřebuje romány, místo toho zvednu noviny, jenže jsou hubené, hubené v dvojím smyslu slova, nic v nich není, stránky jsou popsané, ale klidně by mohly být i prázdné. Čtvrtá velmoc, to mě podrž. Civím z okna. *Šedou realitu nečekaně zbarvila krev doruda... Norsko vytrhl z dřímoty... Pro pět lidí léto skončilo náhle...*

Když vlak vjede do krajiny před Hauketo, fjord zmizí z dohledu. Znovu volám Jakobovi do novin. Vědí něco víc? Po pouhých pár vteřinách vysloví jméno, které mě přiměje se napřímít. Vážně? Stěží udržím mobil u ucha. Jakob jméno zopakuje, je to potvrzené, dodává, vyptávám se dál, ale všechno ostatní zadusí vědomí, že ve své chatě u jezera Blankvann v Nordmarce leží mrtvý Arve Storefjeld, zavražděný – *poražený jako zvíře*. Jsem otřesená i klidná zároveň, přemýšlím, ačkoli nevím o čem, nepamatuju si, co mi proběhlo hlavou,

a jen ze zvyku vystoupím na správné stanici, Vevelstad, a vydávám se na západ ke kolonii řadových domů, mívám tříkolky a hračky zapomenuté na pískovištích, náradí opřené o stěny zahradních domků, začala jsem tohle místo nenávidět, ne proto, že by na něm bylo něco vadného, objektivně vzato je to příjemná obytná čtvrť, řadovky v jednotném stylu, se zahrádkami před i za domy a s pěšinami mezi, nejsem taky žádný snob, vyrostla jsem v obřím paneláku v Etterstadu, v mnoha ohledech jsem holka z východního Osla, ale teď si tady v Ski připadám opuštěná, vezím v něčem, co se v posledních letech čím dál víc podobá slepému rameni řeky, nebo přinejmenším slepému rameni existence, tohle bylo jen dočasné řešení, než se s Martinem vzmůžeme a nastěhujeme se do nějaké vily, pokud možno blíž k městu, třeba v Kolbotnu nebo v Nordstrandu, i s dětmi a všemi saky paky, a potom přijde na řadu třeba měšťanský dům v zástavbě v centru, nic víc ani míň. Nato jsme se rozvedli. Děti žádné. Naštěstí. Bohužel. Zůstala jsem v řadovce. A celou dobu jsem pomýšlela na to, že se přestěhuju do města. Jenže jsem zůstala. A jsem tu pořád. Odpojená. Na vedlejší koleji.

Kráčím domů v temně modrém večerním světle. Politik Arve Storefjeld je mrtvý. Ministr. *Parní váleč se zastavil na dobro.* Nejde mi to do hlavy, špatně se mi dýchá, musím se zastavit, pak pomalu pokračuju.

Před třemi týdny jsem jednomu nakladatelství odevzdala rukopis, rukopis knihy o Arvem Storefjeldovi. Přijali ho.

Zase stojím, nohy se mi samy zastavily, jako bych nedokázala uvěřit, že je to pravda. Že můžu mít takovou... *kliku.* To slovo mi naskakuje samo od sebe, chci ho škrtnout, ale prostě tam je. Něco se samozřejmě bude muset přepsat. Předmluva. A kniha musí mít jinou závěrečnou kapitolu. *Odkaz Arveho Storefjelda.* To je vážně... šťastná náhoda. Nemůžu za to, tohle sousloví mi prostě vytanulo na mysli. Civím na něčí

trampolínu. V každé druhé zahradě mají trampolínu. Podobají se... Někdy o tom musím napsat. Že všechny trampolíny symbolizují to či ono. Arve Storefjeld. Panebože. To je ale načasování. Znovu se za ty představy zastydím, přesto je nedokážu zapudit. Určitě prožívám stejný šok jako všichni ostatní, zaplavuje mě stejný soucit, jenže jestli mám být upřímná, pociťuju v těle i onu omamnou změnu taktu, protože mi dochází, jaké se mi najednou nabízejí možnosti. A zároveň netrpělivost, zvědavost: Co teď? Co se bude dít? Uvědomím si, že vrtím hlavou, jako bych tomu pořád nevěřila. Jaká náhoda.

Zapalovací svíčka.

Všechno nabere jiný směr. Tenhle podzim bude patřit mně.

Nemohlo to trvat věčně... Jedno dne ta idyla musela vzít za své... To poslední škrtni. Kliše. Je třeba najít nová slova.

Martin zezelená závistí. Ne, špatně. Ta kauza takovéhle malichernosti, jako jsou vzpomínky na bolestný rozvod, na-prosto přesahuje.

Ještěže jsem odjela domů včas. Připadám si poměrně strízlivá. Měla bych teď něco napsat, něco dlouhého. Upozornit na sebe. Už je moc pozdě na to, abych text dostala do nedělního vydání. Ale v pondělí. Přehled. Rozbor významu Arveho Storefjelda. Velikána Storefjelda. Neznámější osobnosti Strany pracujících, člověka nesoucího jméno třetí nejvyšší hory v Norsku. Většího a důležitějšího pro stranu nežli samotný předseda vlády.

Žádný novinář v zemi neví o Arvem Storefjeldovi víc než já.

Procházím kuchyní, zavírám oči, abych neviděla oblečení, které se válí všude okolo, talíře a hrnky, které nikdo neuklidil do myčky. Abych neviděla prach. Skvrny na podlaze. Do háje, napadne mě nakonec, to je ale bezútěšná existence. Kolonie řadových domků je stejně velká jako ostrov Hovedøya, klášter v ústraní, v němž žiju jako jeptiška bez boha, věnuju